

JÄTTIPALSAMI (*Impatiens glandulifera*)

Jättipalsami on kotoisin Himalajan vuoristosta ja tuotu Pohjolaan puutarhakasviksi 1800-luvun lopulla. Laji on haitallinen vieraslaji, koska se muodostaa tiheitä yksilajikasvustoja, jotka syrjäyttävät alkuperäisen kasvilajiston ja heikentävät kasvilajiston monimuotoisuutta. Isoilla, hyönteisiä houkuttelevilla kukillaan se kilpailee pölyttäjästä alkuperäisen

kasvillisuuden kanssa, ja sen hennot juuret voivat lisätä eroosion riskiä vesistöjen varsilla.

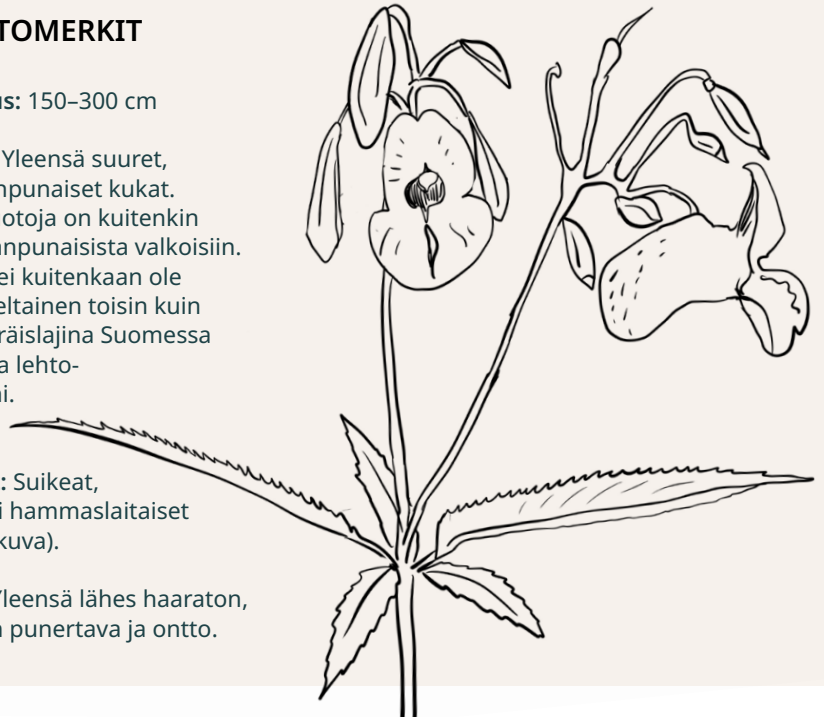
Jättipalsamin torjunta on helppoa ja palkitsevaa, sillä tehokkailla torjuntatoimilla kasvuston voi hävittää muutamassa vuodessa!

© PAULA KALLIO / WWF

1. TUNTOMERKIT

- **Korkeus:** 150–300 cm
- **Kukat:** Yleensä suuret, vaaleanpunaiset kukat. Värimuotoja on kuitenkin tummanpunaisista valkoisiin. Kukka ei kuitenkaan ole ikinä keltainen toisin kuin alkuperäislajina Suomessa kasvava lehtopalsami.
- **Lehdet:** Suikeat, tiheästi hammaslaitaiset (katso kuva).
- **Varsi:** Yleensä lähes haaraton, vihreän punertava ja onnto.

© KATTIKINUNEN / WWF

2. LEVIÄMINEN

- **Kukinta-aika:** Heinäkuusta syyskuuhun.
- **Siemenet:** Siemenet kypsyvät heinä-elokuussa, jolloin palkomaiset siemenkodat repeävät helposti ja levittävät siemeniä useiden metrien päähän. Siemenet säilyvät maassa itämiskelpoisina useimmiten vain parin vuoden ajan.
- **Leviämistavat:** Leviää ainoastaan siemenestä. Siemenet leviävät tehokkaasti erityisesti vesistöjen läheisyydessä. Myös ihmiset levittävät siemeniä helposti mukanaan.
- **Kasvupaikat:** Kasvaa erityisesti rannoilla, ruovikoissa ja rantapensaikoissa, pellonlaiteilla, niityillä ja lehdoissa. Kuivia kasvupaikkoja jättipalsami sietää huonosti.

3. TORJUNTAMENETELMÄT

- **Ajoitus:** Torjunta ajoitettava ennen siementen kypsymistä. Heti kasvukauden alussa torjunta on helpointa
- **Kiskominen juurineen:** Jättipalsamin juuret ovat hennot, joten pienialaisella kohteella helpointa on kiskoa kasvit käsin juurineen irti maasta.
- **Niittäminen:** Suurien kasvustojen hävittämiseen koneellinen tai viikatteella tehty niitto on tehokkain vaihtoehto.
- **Jatkotoimenpiteet:** Torjunta on toistettava useamman kerran kasvukauden aikana ja kohde tulee tarkistaa myös seuraavina vuosina, kunnes siemenpankki on tyhjentynyt.
- **Muuta huomioitavaa:** Virtavesien varsilla torjuntatoimet kannattaa aloittaa yläjuoksulta.

4. KASVIJÄTTEEN HÄVITTÄMINEN

- **Ennen siementen kypsymistä:** Kun torjunta suoritetaan oikea-aikaisesti ennen siemenkotien kypsymistä, syntyvä kasvijäte voidaan koota kasoihin ja jättää maatumaan.
- **Siemeniä sisältävä materiaali:** Hävitettävä huolellisesti. Kerätään kaksinkertaiseen muovipussiin ja hävitetään poltettavassa sekajätteessä.
- **Paikalliset ohjeet:** Varmista asuinpaikkakuntasi vieraslajijätteen käsittelyohjeistus kunnasta tai jäteasemalta.

5. TARVITTAVAT VARUSTEET

- **Säänmukainen ulkoiluväri,** kumisaappaat ja hyvät työhandskat.
- **Kitkentätyökalut:** Jättipalsami irtoaa helposti maasta kiskomalla, joten työkaluja ei tarvita.
- **Niittovälineet:** Siimaleikkuri tai viikate laajojen kasvustojen hävittämiseen.
- **Jätesäkit:** Siemeniä sisältävien kasvien hävittämiseen.

JÄTTIPUTKET (*Heracleum persicum* -ryhmä)

Aasiasta kotoisin olevat jättiputket ovat levinneet laajalle Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Jättiputkia on useita lajeja, joiden erottaminen toisistaan on hankalaa, ja siksi niistä puhutaan yleensä jättiputkiryhmänä. Yleisimpien kaukasianjättiputken (*Heracleum mantegazzianum*) ja persianjättiputken (*Heracleum persicum*) lisäksi Pohjois-Euroopassa tavataan armenianjättiputkea (*Heracleum sosnowskyi*). Jättiputket ovat haitallisia vieraslajeja, jotka erittäin kilpailukykyisinä ja vaatimattomiin

kasvuolosuhteisiin sopeutuvina valtaavat uusia elinympäristöjä tehokkaasti.

Kaikki kolme jättiputkilajia voivat olla vaarallisia ihmiselle, sillä jättiputkien kasvineste voi aiheuttaa yhdessä auringonvalon kanssa vakavia palovamman kaltaisia, hitaasti parantuvia tai jopa pysyviä iho-oireita. Jättiputkien käsittelyssä tulee noudattaa varovaisuutta ja käyttää suojavarusteita. Suuret kasvustot kannattaa jättää ammattilaisen torjuttavaksi.

© LEENA PARTANEN

1. TUNTOMERKIT

- **Korkeus:** 2–5 metriä.
- **Lehdet:** Kookkaat, liuskoittuneet, yhdessä lehtiruodin kanssa jopa 3 metriä pitkät.

- **Kukinto:** Monihaarainen kupera kukinto voi olla yli puoli metriä leveä. Kukat ovat valkoisia tai vaaleanpunaisia.

- **Varsi:** Lämpimiltään jopa 10 cm ja karvainen. Kaukasian- ja armenianjättiputket ovat yksivartisia ja niiden varressa on punaisia tai punaruskeita laikkuja.

© KATI KINNUNEN / WWF

2. LEVIÄMINEN

- **Kukinta-aika:** Kesä-elokuu.
- **Siemenet:** Siemenet kypsyvät heinä-elokuussa. Yksi kasvi voi tuottaa, jopa 80 000 siementä.
- **Leviämistavat:** Jättiputket lisääntyvät lähinnä siemenistä. Siemenet itävät hyvin ja ne säilyvät itävinä maassa useita vuosia.
- **Kasvupaikat:** Jättiputket suosivat aurinkoisia ja reheviä kasvupaikkoja, mutta pärjäävät hyvin myös vaatimattomissa olosuhteissa. Jättiputkiesiintymiä löytää pelloilta, metsistä, tienvarsilta ja rannoilta. Monet esiintymistä ovat puutarhakarkulaisia ja löytyvät ihmisasutuksen läheisyydestä, esimerkiksi hylätystä maatalon pihapiiristä.

3. TORJUNTAMENETELMÄT

- **Ajoitus:** Torjunta on helpointa tehdä heti kasvukauden alussa ja viimeistään ennen siementen kypsymistä.
- **Kaivaminen juurineen:** Hentojuurisia siementaimia voi kitkeä käsin kunnollisilla työhanskoilla. Suurempien yksilöiden torjunta onnistuu katkaisemalla pääjuuri pistolapiolla tai kaivamalla koko juuristo pois.
- **Niittäminen:** Laajoissa kasvustoissa niittäminen on hyvä vaihtoehto. Niittäminen on helpointa ja turvallisinta, kun kasvusto on matalaa.
- **Kukintojen kerääminen:** Ehkäisee uusien siementen tuotannon. Se on ensiapua leviämisen estämiseksi ja usein myös tehokasta, koska jättiputket lisääntyvät pääasiassa siemenistä.
- **Peittäminen:** Pienialaisen kohteen voi näivettää peittämällä sen auringonvaloa läpäisemättömällä muovilla.
- **Jatkotoimenpiteet:** Torjunnan jälkeen kohteen seuranta tulee jatkaa, sillä jättiputken siemenet säilyvät siemenpankissa vuosien ajan.

4. KASVIJÄTTEEN HÄVITTÄMINEN

- **Ennen siementen kypsymistä:** Kun torjunta suoritetaan oikea-aikaisesti ennen siemenkotien kypsymistä, syntyy kasvijäte voidaan kompostoida.
- **Siemeniä sisältävä materiaali:** Hävitettävä huolellisesti. Kerätään kaksinkertaiseen muovipussiin ja hävitetään poltettavassa sekajätteessä.
- **Paikalliset ohjeet:** Varmista asuinpaikkakuntasi vieraslajijätteen käsittelyohjeistus kunnasta tai jäteasemalta.

5. TARVITTAVAT VARUSTEET

- **Suojavarusteet:** Kasvinesteen pääsy ihokontaktiin ja silmiin tulee estää. Tarvittavia suojavarusteita ovat suojavaatetus (esimerkiksi hyvälaatuinen kertakäyttöhaalari), suojalasit, hengityssuojain ja kumisaappaat.
- **Kitkentätyökalut:** Pistolapio suurien kasvien varren katkaisuun ja kaivamiseen.
- **Niittovälineet:** Jättiputken niittäminen tulee tehdä viikatteella. Koneellisessa niitossa riski kasvinesteen roiskumiselle kasvaa.
- **Jätesäkit:** Siemeniä sisältävien kasvinosien hävittämiseen.

KOMEALUPIINI

(*Lupinus polyphyllus*)

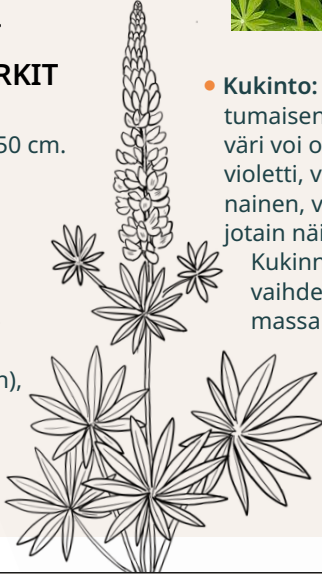
Komealupiini on kotoisin Pohjois-Amerikasta ja 1800-luvulla se tuotiin Pohjolaan puutarhakasviksi. Nykyään komealupiini on levinnyt kaikkialle Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Laji on haitallinen vieraslaji, koska se valtaa elinympäristöjä, kuten niittyjä ja pientareita, alkuperäiseltä kasvilajistolta. Komealupiini vaikuttaa haitallisesti lukuisien hyönteisten, kuten päiväperhosten, kovakuoriaisten ja muurahaisten populaatioihin.

© JOUKO RIKKINEN
© KEVIN SCHAFER / WWF

1. TUNTOMERKIT

- **Korkeus:** 50–150 cm.
- **Varsi:** Yleensä haaraton.
- **Lehdet:** Sormilehdykkäiset (9–15-sorminen), suipot lehdet (katso kuva)

- **Kukinto:** Pitkän, terttumaisen kukinnon väri voi olla sininen, violetti, vaaleanpunainen, valkoinen tai jotain näiden väliltä. Kukinnon väri voi vaihdella myös samassa yksilössä.

ALASKANLUPIINI

(*Lupinus nootkatensis*)

Alaskanlupiini on ihmisen Pohjois-Amerikasta Eurooppaan tuoma koristekasvi. Se viihtyy kylmissä olosuhteissa lähisukulaistaan komealupiinia paremmin, ja sen uhka levitä lupiineilta toistaiseksi säästyneille pohjoisille alueille on ilmeinen. Islannissa alaskanlupiinia on istutettu vuosikymmeniä maanparannuskasviksi, ja nykyään se leviää alankoalueilla tehokkaasti. Laji on haitallinen vieraslaji, koska se valtaa elinympäristöjä, kuten jokivarsia ja pientareita, alkuperäisiltä lajeilta.

© JOUKO RIKKINEN
© KEVIN SCHAFER / WWF

1. TUNTOMERKIT

- **Korkeus:** 50–120 cm.
- **Varsi:** Yleensä haarova.
- **Lehdet:** Sormilehdykkäiset (6–8-sorminen), sirot ja tylpät lehdet (katso kuva). Lehdet ovat alta karvaisia.

- **Kukinto:** Kukinto on terttumainen ja melko pitkä. Kukat ovat yleensä väriltään sinisiä, harvoin valkoisia.

© KATTI KINNUNEN / WWF

Kohdat 2–5 käsittelevät kumpaakin lajia.

2. LEVIÄMINEN

- **Kukinta-aika:** Kesäkuusta elokuuhun.
- **Siemenet:** Kypsyvät loppukesästä/alkusyksystä. Rakshtelevat palot kylvävät suuren määrän siemeniä lähiympäristöön.
- **Leviämistavat:** Siemenistä ja kasvullisesti juuriston avulla. Siemenet leviät tuulen, eläinten, liikenteen ja maansiirtojen mukana.
- **Tyypilliset kasvupaikat:** Tie- ja joki-varret, niityt, kedot, kuivat mäntykankaat, lehdot. Lajit pystyvät leviämään myös niukkaravinteisille ja kuiville kasvupaikoille.

3. TORJUNTAMENETELMÄT

- **Ajoitus:** Torjunta ajoitettava ennen siementen kypsymistä eli ennen loppukesää tai alkusyksyä. Pienet kasvustot on helppo hävittää kitkemällä kasvit yksitellen mahdollisimman varhain, viimeistään kukinta-aikana kesä-elokuussa.
- **Kaivaminen juurineen:** Tehokkain menetelmä. Sopii erityisesti pienialaisille kohteille.
- **Niittäminen:** Laajoissa kasvustoissa niittäminen on hyvä vaihtoehto. Niitto tulee tehdä ennen siementen kypsymistä ja se tulee toistaa 2–4 kertaa kasvukauden aikana.
- **Kukintojen kerääminen:** Ehkäisee uusien siementen tuotannon. Ensiapua leviämisen estämiseksi.
- **Jatkotoimenpiteet:** Torjunta on toistettava useamman kerran kasvukauden aikana ja sitä tulee jatkaa myös seuraavina vuosina.

4. KASVIJÄTTEEN HÄVITTÄMINEN

- **Ennen siementen kypsymistä:** Kun torjunta suoritetaan oikea-aikaisesti ennen siementen kypsymistä, syntyvä kasvijäte voidaan koota kasoihin ja jättää maatumaan.
- **Siemeniä sisältävä materiaali:** Hävitettävä huolellisesti. Kerätään kaksinkertaiseen muovipussiin ja hävitetään poltettavassa sekajätteessä.
- **Paikalliset ohjeet:** Varmista asuinpaikkakuntasi vieraslajijätteen käsittelyohjeistus kunnasta tai jäteasemalta.

5. TARVITTAVAT VARUSTEET

- Säänmukainen ulkoiluväri, kumisaappaat ja hyvät työhanskat
- **Niittovälineet:** Siimaleikkuri tai viikate laajojen kasvustojen hävittämiseen.
- **Kitkentätyökalut:** Pistolapio ja/tai rikkaruohonpoistaja kasvien kaivamiseen juurineen maasta.
- **Jätesäkit:** Siemeniä sisältävän materiaalin hävittämiseen.

